การวิเคราะห์อภิมานเกี่ยวกับโปรแกรมเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตในการป้องกันการเสพยาเสพติด

ปาณิศา หมวดเอียด* เพชรน้อย สิงห์ช่างชัย** สาวิตรี ลิ้มชัยอรุณเรือง**

บทคัดย่อ

การวิเคราะห์อภิมานครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะงานวิจัยและวิเคราะห์ขนาดอิทธิพลของลักษณะโปรแกรมที่ส่งผลต่อการพัฒนาทักษะชีวิตในการป้องกันการเสพยาเสพติดในประเทศไทยตั้งแต่ พ.ศ. 2540-2551 กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา คืองานวิจัยเกี่ยวกับโปรแกรมเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตในการป้องกันการเสพยาเสพติดจำนวน 36 เรื่อง เก็บข้อมูลโดยใช้แบบประเมินคุณภาพงานวิจัย และแบบบันทึกคุณลักษณะงานวิจัยซึ่งผ่านการตรวจสอบคุณภาพโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน วิเคราะห์ข้อมูลคุณลักษณะงานวิจัยโดยใช้สถิติเชิงพรรณนาและประเมินประสิทธิภาพของโปรแกรมด้วยการคำนวณค่าขนาดอิทธิพล ผลการวิจัยพบว่า งานวิจัยส่วนใหญ่เป็นวิทยานิพนธ์ระดับบัณฑิตศึกษา จากสาขาวิทยาศาสตร์(สุขศึกษา) มากที่สุด มีคุณภาพการรายงานผลวิจัยอยู่ในระดับสูง ส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยกึ่งทดลองแบบมีกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม (n = 19) กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษามากที่สุดคือ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งใช้วิธีสุ่มอย่างง่าย ทักษะชีวิตที่พัฒนาส่วนใหญ่ คือ ทักษะการปฏิเสธ โดยวิธีการอภิปรายกลุ่ม ซึ่งใช้เวลาครั้งละ 60-90 นาที และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติทดสอบที เมื่อวิเคราะห์ค่าขนาดอิทธิพลของโปรแกรมทั้งหมดได้เท่ากับ 0.09 ซึ่งลักษณะของโปรแกรมที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาทักษะชีวิตเพื่อป้องกันการเสพยาเสพติด ได้แก่ โปรแกรมที่มีการใช้ทฤษฎีแบบบูรณาการ (ค่าขนาดอิทธิพลแบบถ่วงน้ำหนัก; WES = 0.28) มีลักษณะของการพัฒนาทักษะเพียงแบบเดียว (WES = 0.15) โดยเน้นการพัฒนาด้วยกระบวนการสื่อสาร (WES = 0.99) มีองค์ประกอบการเรียนรู้ทักษะชีวิตทั้งด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย (WES = 0.18) และมีเนื้อหาความรู้เกี่ยวกับยาเสพติดและทักษะทั่วไป (WES = 0.19) รวมทั้งใช้เวลาดำเนินการ 6-12 เดือน (WES = 0.09) ผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่า การพัฒนาทักษะชีวิตเพื่อป้องกันการเสพยาเสพติดควรคำนึงถึงการออกแบบโปรแกรมที่มีประสิทธิภาพ และหน่วยงานทั้งของภาครัฐและเอกชนควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาโปรแกรมทักษะชีวิตมากยิ่งขึ้นไม่เพียงแต่ในสถานศึกษาเท่านั้นแต่ควรเน้นในทุกกลุ่มเยาวชน

คำสำคัญ: การวิเคราะห์อภิมาน การพัฒนาทักษะชีวิต การป้องกันยาเสพติด

วารสารสาธารณสุขศาสตร์ 2553; 40(3): 269-280.

* ภาควิชารังสีวิทยา คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา 90110

** สาขาการวิจัยและพัฒนาระบบสุขภาพ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

บทนำ

ปัญหายาเสพติดยังคงเป็นปัญหาระดับชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแพร่ระบาดของยาเสพติดเข้าไปในโรงเรียน ชุมชนและสถานประกอบการ จากการสำรวจเพื่อประมาณการผู้เสพและผู้เข้ารับการบำบัดยาเสพติดในปี พ.ศ. 2551 พบว่ามีจำนวนเพิ่มขึ้น จากสถิติการเข้ารับการบำบัดยาเสพติดของเยาวชนตั้งแต่ปี พ.ศ. 2551 เป็นต้นมา พบว่ากลุ่มเยาวชนอายุน้อยเข้ามารับการบำบัดยาเสพติดเพิ่มมากขึ้น โดยกลุ่มหลักคือกลุ่มอายุ 15-19 ปี รองลงมาคือ 20-24 ปี ซึ่งเยาวชนกลุ่มนี้เป็นวัยที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับยาเสพติดมากที่สุด [1] นับเป็นความเสี่ยงที่เป็นอันตรายต่อคุณภาพชีวิตของเยาวชนซึ่งเป็นกำลังในการพัฒนาประเทศชาติ การป้องกันปัญหายาเสพติดจึงจำเป็นต้องส่งเสริมให้เยาวชนมีการพัฒนาทักษะชีวิตสำหรับการป้องกันการเสพยาเสพติด โดยอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน[1-3]

ในทศวรรษที่ผ่านมานักวิจัยทั้งทางด้านการศึกษาและสาธารณสุขมีการศึกษาเกี่ยวกับโปรแกรมเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตในการป้องกันการเสพยาเสพติดมากขึ้น จากการสืบค้นงานวิจัยในเบื้องต้น พบว่ามีประเด็นที่น่าสนใจคืองานวิจัยเกี่ยวกับโปรแกรมเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตมักเป็นวิทยานิพนธ์ในระดับบัณฑิตศึกษาและมีการออกแบบโปรแกรมอย่างหลากหลายทั้งในด้านแนวคิดทฤษฎี ลักษณะของการพัฒนาทักษะ องค์ประกอบการเรียนรู้ทักษะชีวิต เนื้อหาของการสอน รวมทั้งระยะเวลาดำเนินการ ผลลัพธ์ของงานวิจัยเหล่านั้นจึงมีความแตกต่างกันไปตามด้านต่างๆ ที่ศึกษา ในด้านการใช้ทฤษฎีการพัฒนาทักษะชีวิตมักเป็นไปตามศาสตร์ของสาขาที่ผลิตงานวิจัยนั้น เช่น สาขาศึกษาศาสตร์มักจะใช้ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมเป็นหลัก ส่วนสาขาทางด้านสาธารณสุขมักจะใช้ทฤษฎีการเรียนรู้ร่วมกับทฤษฎีพฤติกรรมสุขภาพ และเมื่อพิจารณาลักษณะของงานวิจัยด้านระยะเวลาดำเนินการ มักจะมีข้อจำกัดด้านระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษาผลของโปรแกรม มีการสอนทักษะชีวิตในช่วงระยะเวลาสั้นภายในปีการศึกษา และวัดผลของโปรแกรมก่อนและหลังการใช้โปรแกรม ทำให้ผลลัพธ์ของงานวิจัยแสดงถึงประสิทธิผลของโปรแกรมเพียงระยะสั้น โดยไม่มีการติดตามเพื่อวัดประสิทธิผลของโปรแกรมในระยะยาว ทำให้ผลการศึกษาเหล่านั้นไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอในการสนับสนุนว่าการออกแบบโปรแกรมเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตตามด้านต่างๆที่กล่าวมานั้น จะสามารถเปลี่ยนแปลงทักษะชีวิตของผู้ได้รับโปรแกรมได้อย่างคงทนถาวรหรือไม่ อย่างไรก็ตามยังมีการออกแบบโปรแกรมอีกหลายด้านที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโปรแกรมเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตในการป้องกันการเสพยาเสพติด ทำให้เกิดความหลากหลายของผลการศึกษาซึ่งยังไม่สามารถสรุปได้ว่าโปรแกรมลักษณะใดที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทักษะชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นเพื่อให้ได้ข้อสรุปความรู้ของโปรแกรมเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตในการป้องกันการเสพยาเสพติดที่ถูกต้องและน่าเชื่อ จึงต้องมีการสังเคราะห์ความรู้เหล่านั้นด้วยวิเคราะห์อภิมาน ซึ่งเป็นวิธีวิเคราะห์ข้อมูลจากงานวิจัยหลายเรื่องที่ศึกษาปัญหาวิจัยเดียวกันโดยใช้วิธีการทางสถิติเพื่อให้ได้ข้อค้นพบที่เป็นข้อยุติ[4,5] และเพื่อเกิดความเข้าใจที่ชัดเจนในการนำผลการวิจัยไปใช้ในการพัฒนาทักษะชีวิตเพื่อป้องกันการเสพยาเสพติดสำหรับเยาวชน

สำหรับการสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับโปรแกรมเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตในการป้องกันการเสพยาเสพติดโดยการวิเคราะห์อภิมานในต่างประเทศนั้นพบว่า ลักษณะของงานวิจัยเกี่ยวกับโปรแกรมเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตในการป้องกันการเสพยาเสพติดส่วนใหญ่เป็นการศึกษาแบบกึ่งทดลอง[6] โดยศึกษาในกลุ่มตัวอย่างตั้งแต่ระดับประถมศึกษาจนถึงมัธยมศึกษาตอนปลาย ด้านผู้สอนทักษะชีวิตมีหลากหลายอาชีพซึ่งต้องมีความรู้และประสบการณ์ในการใช้โปรแกรมทักษะชีวิต ในด้านเนื้อหาสาระของงานวิจัยพบว่าโปรแกรมที่ให้ความรู้เรื่องยาเสพติดสามารถป้องกันการเสพยาเสพติดในวัยรุ่นได้[7] โดยการให้ความรู้ในโปรแกรมการป้องกันการเสพยาเสพติดระยะสั้น ($\leq$1 ปี) มีประสิทธิภาพมากกว่าโปรแกรมในระยะยาว[8] และโปรแกรมที่มีการพัฒนาทักษะบุคลิกภาพจะให้ขนาดอิทธิพลมากกว่าโปรแกรมที่ให้ความรู้และเจตคติ[6] นอกจากนี้ยังพบว่าในโปรแกรมที่มีการส่งเสริมเจตคติและพฤติกรรมการป้องกันการเสพยาเสพติดโดยอาศัยแรงสนับสนุนทางสังคมและการพัฒนาบรรทัดฐานทางสังคม มีประสิทธิภาพในการป้องกันการเสพยาเสพติดในโรงเรียนได้[9] จะเห็นว่า

ข้อสรุปที่ได้จากการวิเคราะห์อภิมานเหล่านี้จะเป็นความรู้ที่สำคัญในการพัฒนางานวิจัยเกี่ยวกับโปรแกรมเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตในการป้องกันการเสพยาเสพติดให้แก่เยาวชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การวิเคราะห์อภิมานในครั้งนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะของงานวิจัยเกี่ยวกับโปรแกรมเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตในการป้องกันการเสพยาเสพติด และเพื่อวิเคราะห์ค่าขนาดอิทธิพลของลักษณะโปรแกรมที่ส่งผลการต่อพัฒนาทักษะชีวิตในการป้องกันการเสพยาเสพติด จำแนกตามประเภททฤษฎีที่ใช้ ลักษณะการพัฒนาทักษะชีวิต องค์ประกอบการเรียนรู้ทักษะชีวิต ประเภทเนื้อหาของโปรแกรม และระยะเวลาดำเนินการ ผลการวิจัยจะเป็นแนวทางการกำหนดนโยบายเพื่อขับเคลื่อนการสร้างโปรแกรมการพัฒนาทักษะชีวิตที่มีประสิทธิภาพ สร้างภูมิคุ้มกันชีวิตให้เยาวชนสามารถดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างปลอดภัยจากปัญหายาเสพติด

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา คือรายงานวิจัยเกี่ยวกับโปรแกรมเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตในการป้องกันการเสพยาเสพติดที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในช่วงปี พ.ศ. 2540-2551 โดยสืบค้นจากแหล่งข้อมูลต่างๆ ดังนี้ คือฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ของมหาวิทยาลัยและสถาบันที่เกี่ยวข้อง วารสาร รายงานการประชุม รวมทั้งการสืบค้นจากบรรณานุกรมของงานวิจัยที่ค้นได้ พบว่ามีรายงานที่เข้าเกณฑ์การคัดเลือกทั้งหมดจำนวน 36 เรื่อง เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูลคือ แบบประเมินคุณภาพงานวิจัยซึ่งพัฒนาจาก ค็อคแครนสเกล (Cochran scale) และแบบประเมินของคอนซอร์ท (CONSORT checklist) และแบบบันทึกคุณลักษณะงานวิจัย ตรวจสอบความเที่ยงโดยประเมินความสอดคล้องในการบันทึกระหว่างนักวิจัยและผู้ร่วมประเมิน 2 คน (agreement rate > 0.75) และผ่านการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน

เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการประเมินคุณภาพรายการงานผลการวิจัย และบันทึกคุณลักษณะงานวิจัยด้านข้อมูลพื้นฐานของงานวิจัย ได้แก่ ลักษณะด้านเนื้อหาสาระและวิธีการวิจัย นอกจากนี้ยังทดสอบคุณภาพข้อมูลด้านอคติจากการตีพิมพ์ด้วยกราฟรูปกรวย (funnel plot) พบว่ากราฟมีลักษณะสมมาตรแสดงว่าไม่มีอคติจากการตีพิมพ์ (Figure 1) และทดสอบความคล้ายคลึงกันของผลงานวิจัยที่นำมาศึกษา (homogeneity) ได้ค่าไอ- สแควร์ (I^2) เท่ากับ 41.06 (มีค่าเข้าใกล้ 50 ซึ่งถ้า $I^2 > 50\%$ แสดงว่าเกิดความแตกต่างของผลการวิจัยที่นำมาศึกษา) และเมื่อพิจารณาจากกราฟจุดฟอเรสท์ (forest plot) พบว่ายังมีข้อมูลที่กระจายสุดโต่ง (outliner) (Table 4) จึงถือว่างานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์มีความแตกต่างกันระหว่างผลการวิจัย (heterogeneity) การวิเคราะห์ค่าสถิติจึงใช้โมเดลสถิติแบบสุ่ม[9] นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ปรับค่าสถิติที่ได้จากงานวิจัย ได้แก่ ค่าคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมของงานวิจัยทั้งหมด 36 เรื่องให้เป็นคะแนนมาตรฐานในรูป t-score เพื่อปรับค่าสถิติที่ได้จากสเกลการวัดที่แตกต่างกันให้มีมาตรฐานเดียวกันก่อนนำมาคำนวณค่าขนาดอิทธิพล วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนาและคำนวณค่าขนาดอิทธิพลโดยใช้โปรแกรมวิเคราะห์อภิมานสำเร็จรูป และทดสอบขนาดอิทธิพล ด้วยค่าสถิติ Z-value และ *p-value*

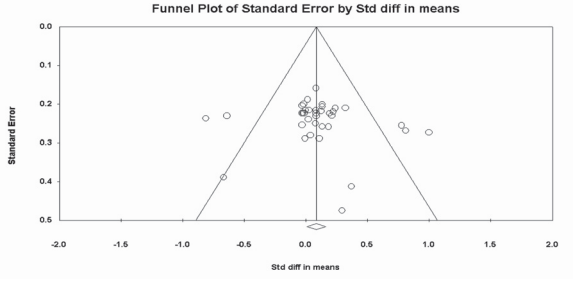

Figure 1 Funnel plot of publication bias test

ผลการศึกษา

1. ลักษณะของงานวิจัยเกี่ยวกับโปรแกรมเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตในการป้องกันการเสพยาเสพติด

1) ด้านข้อมูลพื้นฐาน งานวิจัยส่วนใหญ่ (n = 35) เป็นวิทยานิพนธ์ระดับบัณฑิตศึกษาที่ผลิตจากมหาวิทยาลัยที่มีการจัดการเรียนการสอนในสาขาที่เกี่ยวข้องกับสุขศึกษาศึกษาศาสตร์และสาธารณสุขศาสตร์ โดยมีการผลิตงานวิจัย

เพิ่มขึ้นเป็นลำดับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540-2551

2) ด้านเนื้อหาสาระของงานวิจัย ส่วนใหญ่ใช้ทฤษฎีแบบเดี่ยวในการพัฒนาทักษะชีวิต (n = 34) โดยเป็นทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมมากที่สุด ส่วนงานวิจัยที่ใช้ทฤษฎีแบบบูรณาการเป็นการใช้ทฤษฎีการเรียนรู้ร่วมกับทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมสุขภาพ งานวิจัยส่วนใหญ่มีลักษณะการพัฒนาทักษะชีวิตแบบผสมผสาน (n = 21) โดยเป็นลักษณะการพัฒนาทักษะชีวิตแบบมีส่วนร่วมร่วมกับกระบวนการกลุ่มมากที่สุด องค์ประกอบทักษะชีวิตที่ศึกษา ได้แก่ ทักษะการปฏิเสธ ทักษะการตัดสินใจ และความตระหนักรู้ในตนเอง ตามลำดับ ส่วนวิธีการสอนทักษะชีวิตส่วนใหญ่ใช้การอภิปรายกลุ่ม (n = 33) ลักษณะของผู้วิจัยเป็นผู้ที่มีความรู้ด้านการศึกษาและสาธารณสุข โปรแกรมส่วนใหญ่มีจุดมุ่งหมายเป็นแบบเฉพาะเจาะจงเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตในการป้องกันการเสพยาเสพติดเพียงอย่างเดียว โดยมีระยะเวลาดำเนินการ 6-12 เดือน (n = 31) ส่วนใหญ่จัดโปรแกรมเป็นกิจกรรมเสริมชั่วโมงเรียน (n = 29) ใช้ระยะเวลาของโปรแกรม 6 สัปดาห์ขึ้นไป โดยสอนไม่เกินสัปดาห์ละ 2 ครั้ง ครั้งละ 60 – 90 นาที มีแผนการสอนไม่เกิน 8 แผน และวัดผลลัพธ์หลังการทดลองไม่เกิน 1 สัปดาห์ โดยไม่มีการวัดผลระยะติดตาม (n = 24) และไม่มีการสอนกระตุ้นหลังจากสิ้นสุดโปรแกรมแล้ว (n = 36)

3) ด้านระเบียบวิธีวิจัย พบว่า ตัวแปรอิสระที่ศึกษาจำแนกตามเนื้อหาของโปรแกรมส่วนใหญ่เป็นเนื้อหาการสอนทักษะชีวิตทั่วไป (n = 17) และผลลัพธ์ที่ศึกษามากที่สุด ได้แก่ ด้านการมีทักษะชีวิตและพฤติกรรมการป้องกันการเสพยาเสพติด (จำนวน 11 เรื่อง) โดยใช้เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลที่มีค่าความเที่ยงตั้งแต่ 0.7 ขึ้นไป ส่วนใหญ่เป็นการวิจัยกึ่งทดลองเปรียบเทียบระหว่าง 2 กลุ่มก่อนและหลังการทดลองแบบมีกลุ่มควบคุม (n = 30) โดยไม่มีการสุ่มตัวอย่างเข้ากลุ่ม (n =19) (Table 3) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อยู่ในสถานศึกษา (n = 33) โดยเป็นระดับมัธยมศึกษาตอนต้นมากที่สุด ซึ่งได้มาจากการสุ่มอย่างง่าย (n = 24) มีขนาดตัวอย่าง 30- 60 คน ด้านการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าส่วนใหญ่ใช้สถิติทดสอบที (t- test) โดยมีการตั้งสมมติฐานแบบทางเดียว เมื่อประเมินคุณภาพการรายงานผลการวิจัย พบว่าส่วนใหญ่มีคุณภาพอยู่ในระดับสูง (n = 35 เรื่อง) (Table 2)

Table 1 The effect size of program characteristics had influenced to develop life skills for drug abuse prevention

Program characteristics	n	WES	95% CI	z	p
Multi-Theory	3	0.28	0.05-0.52	2.34*	0.019
Single learning design	15	0.15	0.02-0.27	2.27*	0.023
Life skills components (cognitive affective and performance domain)	13	0.18	0.05-0.30	2.75*	0.006
Multi-contents	19	0.14	0.02-0.24	2.46*	0.014
Program duration (6-12 months)	31	0.09	0.00-0.17	2.05*	0.040
Over all	36	0.09	0.01-0.16	2.22*	0.026

Table 2 Quality of research (n = 36)

Quality of research	n
High	35
Moderate	1

Table 3 Type of research design (N= 36)

Type of research design	n
two group pretest- posttest with control group design	30
non-randomized two group pretest- posttest	19
randomized two group pretest- posttest	11
one group pretest- posttest design	6

Table 4 Forest plot, Standard diff in mean, and 95% CI of 36 reports

Statistic for each study								Std diff in mean and 95%CI	
study name	Std diff in means *	Standard error	Variance	Lower limit	Upper limit	Z-value	p- value	-1.00 -0.50 0.00 0.50 1.00	Relative weight
จัดนา(2549)	-0.030	0.204	0.042	-0.430	0.370	-0.147	0.883		3.61
ปรมะยา(2551)	-0.006	0.289	0.083	-0.571	0.560	-0.019	0.985		1.80
ชลอัย (2542)	0.123	0.218	0.048	-0.305	0.550	0.563	0.574		3.16
พัชรี(2547)	0.078	0.250	0.063	-0.412	0.568	0.311	0.756		2.40
ทัศพร(2550)	0.191	0.224	0.050	-0.248	0.630	0.853	0.394		2.99
ฉัรูพงศ์(2540)	-0.013	0.224	0.050	-0.451	0.426	-0.056	0.955		3.00
สุริยา(2548)	0.999	0.274	0.075	0.462	1.535	3.647	0.000		2.00
ดวงกมล(2550)	0.810	0.269	0.072	0.283	1.336	3.015	0.003		2.08
วรวรรณ(2546)	0.223	0.220	0.048	-0.209	0.654	1.011	0.312		3.10
นวนันท์(2541)	0.021	0.239	0.057	-0.447	0.490	0.089	0.929		2.63
พิมพ์ใจ(2540)	0.015	0.188	0.035	-0.354	0.385	0.081	0.935		4.23
พิสมัย(2540)	0.025	0.216	0.047	-0.399	0.449	0.116	0.907		3.21
ปรญา(2545)	0.082	0.216	0.047	-0.341	0.505	0.380	0.704		3.23
ภัทราภรณ์(2543)	-0.003	0.216	0.047	-0.426	0.419	-0.015	0.988		3.23
วรรณจันท์(2543)	-0.032	0.224	0.050	-0.471	0.406	-0.145	0.884		3.00
วาสนา(2547)	0.211	0.230	0.053	-0.239	0.662	0.919	0.358		2.84
กรรณิกา(2546)	0.132	0.207	0.043	-0.273	0.537	0.639	0.523		3.52
ภัทรภร(2547)	-0.639	0.231	0.053	-1.091	-0.187	-2.770	0.006		2.82
มยุรีรา(2546)	-0.667	0.388	0.151	-1.428	0.095	-1.716	0.086		1.00
สุเมร(2551)	0.081	0.159	0.025	-0.230	0.393	0.511	0.610		5.96
วิชุดา(2544)	0.239	0.211	0.044	-0.174	0.652	1.134	0.257		3.38
มยุรา	0.038	0.280	0.078	-0.511	0.587	0.136	0.892		1.91
อรดา(2547)	-0.810	0.237	0.056	-1.275	-0.345	-3.416	0.001		2.67
จรรยา(2543)	0.321	0.210	0.044	-0.090	0.733	1.532	0.126		3.41
ราตี(2549)	-0.030	0.254	0.065	-0.528	0.468	-0.119	0.905		2.33
พจนารถ(2545)	-0.025	0.224	0.050	-0.463	0.414	-0.110	0.912		3.00
อริส(2547)	0.294	0.474	0.225	-0.635	1.223	0.620	0.535		0.67
เสถียร(2550)	0.777	0.255	0.065	0.276	1.277	3.043	0.002		2.30
แก้วใจ(2551)	0.109	0.289	0.083	-0.457	0.676	0.378	0.705		1.80
เกตุทิพย์นละ	0.133	0.258	0.067	-0.374	0.639	0.513	0.608		2.25
นฤมลนละ	0.084	0.224	0.050	-0.354	0.523	0.377	0.706		3.00
ศศิพิมพ์(2545)	0.370	0.412	0.170	-0.437	1.177	0.900	0.368		0.89
สมบูรณ์(2545)	-0.017	0.200	0.040	-0.409	0.375	-0.087	0.931		3.76
ศิริชวัญ(2543)	0.085	0.231	0.053	-0.368	0.538	0.366	0.714		2.81
ศิริพร (2545)	0.132	0.200	0.040	-0.260	0.524	0.659	0.510		3.75
ปิน(2540)	0.184	0.259	0.067	-0.324	0.691	0.709	0.478		2.24
Random model	0.086	0.039	0.002	0.01	0.162	2.224	0.026		

* Std diff in mean = WES

2. ค่าขนาดอิทธิพลของคุณลักษณะงานวิจัยเกี่ยวกับโปรแกรมที่ส่งผลการพัฒนาทักษะชีวิตในการป้องกันการเสพยาเสพติด จำแนกตามประเภททฤษฎีที่ใช้ ลักษณะการพัฒนาทักษะชีวิต องค์ประกอบการเรียนรู้ทักษะชีวิต ประเภทเนื้อหาของโปรแกรมและระยะเวลาดำเนินการ

จากผลการวิเคราะห์อภิมานครั้งนี้คำนวณค่าเฉลี่ยขนาดอิทธิพลของผลลัพธ์รวมของงานวิจัยทั้ง 36 เรื่อง ให้ค่าขนาดอิทธิพลโดยรวมเท่ากับ 0.09 (Min = -0.80, Max = 0.99; 95% CI 0.01–0.16, z = 2.22, p = 0.026) (Table 4) และลักษณะของโปรแกรมที่ส่งผลต่อการพัฒนาทักษะชีวิตเพื่อการป้องกันการเสพยาเสพติดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($\alpha = 0.05$) มีดังนี้ (Table 1)

1) โปรแกรมที่มีการใช้ทฤษฎีแบบบูรณาการให้ค่าขนาดอิทธิพลสูงกว่าทฤษฎีแบบเดี่ยว (WES = 0.28; z = 2.34, p = 0.019) โดยเฉพาะทฤษฎีจิตวิทยาพัฒนาการและการส่งเสริมสุขภาพ (WES = 0.99; z = 3.65, p < 0.001)

2) ลักษณะการพัฒนาทักษะชีวิตแบบเดี่ยวให้ค่าขนาดอิทธิพลสูงกว่าแบบผสมผสาน (WES = 0.15; z = 2.27, p = 0.023) โดยเฉพาะกระบวนการสื่อสารให้ค่าขนาดอิทธิพลสูงที่สุด (WES = 0.99; z = 3.65, p < 0.001)

3) โปรแกรมที่ศึกษาองค์ประกอบการเรียนรู้ทักษะชีวิตทั้งด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย ให้ค่าขนาดอิทธิพลมากกว่าการศึกษาองค์ประกอบการเรียนรู้ทักษะชีวิตเพียงบางด้าน (WES = 0.18; z = 2.75, p = 0.006)

4) โปรแกรมที่มีเนื้อหาการสอนแบบผสมผสานให้ค่าขนาดอิทธิพลสูงกว่าเนื้อหาการสอนเพียงด้านเดียว (WES = 0.14; z = 2.46, p = 0.014) โดยเนื้อหาด้านการสอนความรู้เกี่ยวกับยาเสพติดและทักษะทั่วไป ให้ค่าเฉลี่ยขนาดอิทธิพลสูงกว่าเนื้อหาด้านอื่นๆ (WES = 0.19; z = 2.36, p = 0.018)

5) ระยะเวลาดำเนินการ 6-12 เดือนให้ค่าขนาดอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (WES = 0.085; z = 2.05, p = 0.004) โดยกิจกรรมค่ายเสริมหลักสูตรให้ค่าขนาดอิทธิพลสูงกว่ากิจกรรมเสริมชั่วโมงเรียน (WES = 0.27; z = 3.14, p = 0.020) และการใช้ระยะเวลาน้อยกว่า 60 นาที/ครั้ง ให้ค่าอิทธิพลมากกว่าระยะเวลาเกิน 60 นาที (WES = 0.13; z = 1.96, p = 0.050)

อภิปรายผลการวิจัย

1. ลักษณะของงานวิจัยเกี่ยวกับโปรแกรมเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตในการป้องกันการเสพยาเสพติด

1.1 ด้านข้อมูลพื้นฐาน

งานวิจัยส่วนใหญ่เป็นวิทยานิพนธ์ในระดับบัณฑิตศึกษา จากมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ที่เปิดสอนหลักสูตรเกี่ยวข้องกับการพัฒนาทักษะชีวิตเพื่อการป้องกันการเสพยาเสพติด เนื่องจากมีความพร้อมในด้านแหล่งค้นคว้าข้อมูล และมีคณาจารย์ที่มีความรู้ความสามารถในสาขาที่เกี่ยวข้องนั้น ๆ เช่น สาขาสาธารณสุขศาสตร์ สุขศึกษา และศึกษาศาสตร์ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของปราณี[10] พบว่ารายงานวิจัยร้อยละ 80 เป็นงานวิจัยระดับมหาบัณฑิตและดุษฎีบัณฑิต ส่วนรายงานวิจัยในหน่วยงานมีน้อยมาก เนื่องจากการขาดความรู้ความเข้าใจในการทำวิจัย และขาดการสนับสนุนจากหน่วยงาน แสดงให้เห็นว่าการพัฒนาทักษะชีวิตเพื่อป้องกันปัญหาเสพยาเสพติดซึ่งเป็นปัญหาระดับชาติ มีเพียงการทำวิจัยเพื่อการเรียนในระดับบัณฑิตศึกษาเท่านั้น ยังไม่มีการวิจัยเพื่อหาแนวทางป้องกันที่ขยายไปยังนักวิจัยกลุ่มอื่น ๆ ด้านการตีพิมพ์เผยแพร่งานวิจัยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540-2551 นั้นพบว่ามีสูงขึ้นเป็นลำดับ เนื่องจากปัญหายาเสพติดยังคงมีความรุนแรงในการแพร่ระบาดในสังคม นักวิจัยจึงให้ความสนใจศึกษาเพื่อหาแนวทางการป้องกันในระดับต้นโดยการพัฒนาทักษะชีวิตในการป้องกันการเสพยาเสพติด

1.2 ด้านเนื้อหาสาระของงานวิจัย

งานวิจัยส่วนใหญ่ใช้ทฤษฎีประเภทเดี่ยวในการพัฒนาทักษะชีวิต โดยเฉพาะทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมซึ่งเป็นทฤษฎีที่สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาทักษะชีวิตในกลุ่มนักเรียนได้โดยจัดให้ผู้เรียนมีการเรียนรู้พฤติกรรมจากการสังเกตและการสอนของผู้สอนหรือจากกลุ่มเพื่อน ส่วนทฤษฎีแบบบูรณาการพบว่าส่วนใหญ่ใช้ทฤษฎีการเรียนรู้ร่วม

กับทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมสุขภาพ เนื่องจากในระยะหลังมีการพัฒนาทักษะชีวิตเพื่อให้ทันต่อสถานการณ์ยาเสพติดในสังคมปัจจุบัน เป็นการพัฒนาทักษะชีวิตแบบผสมผสาน โดยใช้การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมร่วมกับกระบวนการกลุ่ม ซึ่งเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการปฏิสัมพันธ์และเรียนรู้พฤติกรรมกับคนรอบข้าง[11] เน้นการพัฒนาทักษะชีวิตด้านทักษะการปฏิเสธ ทักษะการตัดสินใจและความตระหนักรู้ในตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของโบทวิน[12] พบว่าในการป้องกันการเสพยาเสพติดในวัยรุ่นควรส่งเสริมให้วัยรุ่นมีทักษะด้านการปฏิเสธ การตระหนักรู้ในตน ทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหาเนื่องจากสามารถป้องกันการเสพยาเสพติดได้ โดยใช้วิธีการพัฒนาทักษะชีวิตด้วยการอภิปรายกลุ่ม การระดมสมอง และบทบาทสมมติ เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้อภิปรายและร่วมแสดงความคิดเห็นเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้เกี่ยวกับประสบการณ์ต่างๆในชีวิตระหว่างเพื่อนในกลุ่ม และฝึกปฏิบัติทักษะกับครอบครัวและคนรอบข้างต่อไป[11,12] ทำให้เกิดการพัฒนาทักษะชีวิตได้อย่างถาวร ทั้งนี้ใช้ระยะเวลาดำเนินการไม่น้อยกว่า 6 เดือน เนื่องจากงานวิจัยส่วนใหญ่มีการวัดผลก่อนและหลังการทดลองอย่างน้อย 1 สัปดาห์ โดยไม่มีการวัดผลของโปรแกรมระยะติดตาม และไม่มีการสอนกระตุ้น (booster) หลังจากสิ้นสุดโปรแกรมแล้ว เนื่องจากข้อจำกัดด้านระยะเวลาของงานวิจัยในระบบบัณฑิตศึกษา ทำให้ขาดความต่อเนื่องในการนำโปรแกรมไปใช้เมื่อสิ้นสุดโครงการวิจัยแล้ว

1.3 ด้านระเบียบวิธีวิจัย

เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนใหญ่มีค่าความเที่ยง (reliability) $\geq$ 0.7 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้[14] เนื่องจากเป็นเครื่องมือที่สร้างขึ้นใหม่ ส่วนตัวแปรอิสระเมื่อจำแนกตามเนื้อหาการสอนของโปรแกรมส่วนใหญ่เป็นเนื้อหาการสอนทักษะชีวิตทั่วไป และเนื้อหาการสอนที่มีการบูรณาการทักษะทั่วไปร่วมกับความรู้เกี่ยวกับยาเสพติดและเจตคติในการป้องกันการเสพยาเสพติด ซึ่งเหมาะสมกับการวัดผลลัพธ์ตามวัตถุประสงค์ วิธีออกแบบวิจัยส่วนใหญ่เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (quasi-experimental) ประเภท two group pretest- posttest with control group design โดยไม่มีการสุ่มเข้ากลุ่ม (non-randomized) เนื่องจากส่วนใหญ่มีการสุ่มอย่างง่ายเพื่อเลือกห้องเรียนทั้งชั้นเป็นกลุ่มตัวอย่างทั้งนี้เพื่อความสะดวกในการจัดโปรแกรม แต่อาจทำให้เกิดความลำเอียงจากการไม่เท่าเทียมกันก่อนการทดลองของทั้ง 2 กลุ่ม[13] กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นมากที่สุด ซึ่งเป็นวัยที่เสี่ยงต่อการเสพยาเสพติด อย่างไรก็ตามไม่ได้หมายความว่าปัญหายาเสพติดจะเกิดขึ้นเฉพาะในกลุ่มนักเรียนในระบบการศึกษาเท่านั้น จะเห็นว่าผู้วิจัยพิจารณาถึงความสะดวกในการเข้าถึงกลุ่มตัวอย่างจึงเลือกจัดโปรแกรมในโรงเรียนมากกว่าในชุมชน หรือหน่วยงาน ทำให้การสังเคราะห์งานวิจัยในครั้งนี้มีงานวิจัยที่ศึกษาในกลุ่มตัวอย่างนอกสถานศึกษาน้อย โดยส่วนใหญ่งานวิจัยมีขนาดกลุ่มตัวอย่าง 30-60 คน ซึ่งขนาดที่สามารถใช้สถิติทดสอบอ้างอิงได้ ทำให้มีอำนาจในการวิเคราะห์เพิ่มขึ้นเนื่องจากงานวิจัยส่วนใหญ่มีการใช้สถิติพาราเมทริกในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้สถิติทดสอบที (t-test) ซึ่งเป็นสถิติทดสอบความแตกต่างสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลระหว่าง 2 กลุ่ม

การประเมินคุณภาพการรายงานผลวิจัย ตามการกำหนดปัญหาวิจัย/วัตถุประสงค์การวิจัย การทบทวนวรรณกรรม การกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย การนำเสนอผลการวิจัย และข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ของงานวิจัยพบว่าส่วนใหญ่อยู่ในระดับสูง แสดงให้เห็นว่างานวิจัยเหล่านี้มีคุณภาพครอบคลุมด้านการออกแบบวิธีการวิจัยและรูปแบบการรายงานผล เนื่องมาจากงานวิจัยส่วนใหญ่เป็นวิทยานิพนธ์ ซึ่งมีกระบวนการวิจัยครบถ้วนตามแบบแผนการวิจัย

2. วิเคราะห์ค่าขนาดอิทธิพลของตัวแปรคุณลักษณะของงานวิจัย ที่ส่งผลต่อการพัฒนาทักษะชีวิตในการป้องกันการเสพยาเสพติด จำแนกตามประเภททฤษฎีที่ใช้ วิธีออกแบบการเรียนรู้ ประเภทขององค์ประกอบทักษะชีวิต ประเภทเนื้อหาของโปรแกรม และระยะเวลาดำเนินการ

1) การใช้ทฤษฎีแบบบูรณาการในการพัฒนาทักษะชีวิตเพื่อป้องกันการเสพยาเสพติด ให้ค่าขนาดอิทธิพลสูงกว่าทฤษฎีแบบเดี่ยว (WES = 0.28) และทฤษฎีที่ให้ค่าขนาดอิทธิพลสูงที่สุดคือทฤษฎีจิตวิทยาพัฒนาการและการส่งเสริมสุขภาพ (WES = 0.99) เนื่องจากทฤษฎีนี้ให้ความสำคัญในพัฒนาการตามวัยด้านต่างๆได้แก่ ด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา[14] ร่วมกับแนวคิดการส่งเสริมสุขภาพเพื่อให้เยาวชนเห็นความสำคัญและตระหนักในการสร้างสุขภาพดีทั้งแก่ตนเอง ครอบครัวและชุมชนมีความพร้อมในการปฏิบัติตนรักษาสุขภาพตลอดจนปกป้องสุขภาพปัจจัยที่เป็นจากอันตราย[1] สอดคล้องกับการศึกษาของนักวิจัยหลายท่าน ที่พบว่างานวิจัยเกี่ยวกับโปรแกรมการป้องกันการเสพยาเสพติดที่ใช้ทฤษฎีจิตวิทยาสังคมมีประสิทธิภาพมากที่สุดในการป้องกันการเสพยาเสพติดในวัยรุ่น ส่วนการใช้ทฤษฎีประเภทเดี่ยว เช่น การใช้ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมเพียงทฤษฎีเดียว ซึ่งมีการใช้มากที่สุดไม่ส่งผลต่อการพัฒนาทักษะชีวิตต่อการป้องกันการเสพยาเสพติดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (WES = 0.05) เนื่องจากการเสพยาเสพติดเกิดจากพฤติกรรมการเรียนรู้ทางสังคมที่เป็นผลมาจากการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางสังคม และบุคลิกภาพเฉพาะบุคคล ดังนั้นการใช้กระบวนการเรียนรู้ทางสังคมเพียงอย่างเดียวจึงไม่เพียงพอที่จะส่งผลต่อการพัฒนาทักษะชีวิตในการป้องกันการเสพยาเสพติด[12]

2) วิธีออกแบบการเรียนรู้แบบเดี่ยวให้ค่าขนาดอิทธิพลสูงกว่าแบบผสมผสาน (WES = 0.15) โดยกระบวนการสื่อสารให้ค่าขนาดอิทธิพลสูงที่สุด (WES = 0.99) เนื่องจากมีการใช้กระบวนการสื่อสารในด้านต่าง ๆ ได้แก่ การสื่อสารภายในตนเอง การสื่อสารระหว่างบุคคล และการสื่อสารกลุ่มเล็ก โดยเชื่อว่าก่อให้เกิดผลของการสื่อสารคือการเปลี่ยนแปลงความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมของผู้รับสาร

3) งานวิจัยที่ศึกษาองค์ประกอบการเรียนรู้ทักษะชีวิตทั้ง 3 ด้านคือด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัยและทักษะพิสัย ให้ค่าเฉลี่ยขนาดอิทธิพลสูงกว่าการศึกษาองค์ประกอบทักษะชีวิตเพียงบางด้าน (WES = 0.18) เนื่องจากด้านพุทธิพิสัยซึ่งได้แก่ความคิดอย่างมีวิจารณญาณและความคิดสร้างสรรค์เป็นพื้นฐานที่สำคัญของทุกองค์ประกอบของทักษะชีวิต[15] องค์ประกอบด้านจิตพิสัย หรือเจตคติเป็นทักษะที่เกี่ยวกับความเข้าใจตนเองและผู้อื่นรวมทั้งทักษะด้านสังคม และด้านทักษะพิสัยเป็นทักษะที่เกิดจากการเรียนรู้จนเกิดความเข้าใจอย่างชัดเจนและฝึกฝนกระทำจนมีความชำนาญ การผสมผสานการสอนทักษะชีวิตทั้ง 3 ด้านจึงทำให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาการเรียนรู้ทั้งด้านความคิด เจตคติและมีทักษะชีวิตในการป้องกันการเสพยาเสพติดได้

4) ด้านเนื้อหาการสอนของโปรแกรมแบบผสมผสานให้ค่าขนาดอิทธิพลมากกว่าเนื้อหาการสอนเพียงเนื้อหาเดียว (WES = 0.14) โดยโปรแกรมที่มีเนื้อหาด้านการสอนความรู้เกี่ยวกับยาเสพติดและทักษะทั่วไปให้ค่าเฉลี่ยขนาดอิทธิพลสูงกว่าโปรแกรมที่มีเนื้อหาด้านอื่น ๆ (WES = 0.19) เนื่องจากการสอนความรู้เกี่ยวกับยาเสพติดและทักษะทั่วไปเป็นสิ่งที่ทำได้ง่ายกว่าการสอนเจตคติ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของโทเบลอร์และคณะ[6] ที่พบว่าโปรแกรมการป้องกันการเสพยาเสพติดสำหรับโรงเรียนที่มีการพัฒนาทักษะด้านบุคลิกภาพให้ค่าขนาดอิทธิพลสูงกว่าโปรแกรมที่มีการสอนความรู้หรือเจตคติเพียงอย่างเดียว อย่างไรก็ตามการสอนโดยให้ข้อมูลที่เป็นจริงเกี่ยวกับยาเสพติดจะเป็นการเพิ่มความรู้และการเปลี่ยนเจตคติ ซึ่งนำไปสู่การมีทักษะชีวิตและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในที่สุด[12]

5) ระยะเวลาดำเนินการ 6-12 เดือนให้ค่าขนาดอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (WES = 0.09) เนื่องจากรายงานวิจัยส่วนใหญ่มีระยะเวลาของโปรแกรมเป็นกิจกรรมเสริมชั่วโมงเรียน อย่างน้อย 6 สัปดาห์และสอนไม่เกิน 2 ครั้งต่อสัปดาห์ จึงเป็นการพัฒนาทักษะชีวิตแบบต่อเนื่องทุกสัปดาห์ระหว่างจัดโปรแกรม ดังนั้นการใช้ระยะเวลา 6-12 เดือนส่งผลต่อการพัฒนาทักษะชีวิตเพื่อป้องกันการเสพยาเสพติดได้ อีกทั้งเมื่อพิจารณาโปรแกรมที่ใช้ระยะเวลา 6-12 เดือนพบว่ามีการสอนที่เน้นเนื้อหาด้านความรู้เป็นหลัก (ร่วมกับเนื้อหาด้านอื่น ๆ) จึงเป็นระยะเวลาที่เหมาะสมในการพัฒนาทักษะชีวิตซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของหว่อง (Hwang)[8] พบว่าโปรแกรมที่มีการสอนความรู้ที่ใช้เวลาดำเนินการระยะสั้น (< 1 ปี) ให้ค่าขนาดอิทธิพลสูงสุดและค่าขนาดอิทธิพลจะลดลงเมื่อใช้เวลาดำเนินการระยะยาว (> 1 ปี)

จากผลการวิจัยครั้งนี้โรงเรียนควรมีนโยบายในการป้องกันการเสพยาเสพติดโดยจัดโปรแกรมการพัฒนาทักษะชีวิตเสริมเข้าไปในหลักสูตรการเรียนรู้ และควรออกแบบโปรแกรมโดยมีลักษณะดังนี้ คือใช้ทฤษฎีการพัฒนาทักษะชีวิตแบบบูรณาการ ใช้ลักษณะการพัฒนาทักษะชีวิตแบบเดี่ยว ศึกษาองค์ประกอบทักษะการเรียนรู้ทักษะชีวิตทั้งด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย จัดเนื้อหาของโปรแกรมด้านความรู้เกี่ยวกับยาเสพติดและด้านทักษะทั่วไป และควรใช้ระยะเวลาดำเนินการมากกว่า 6 เดือน แต่อย่างไรก็ตามผลการศึกษาที่วิเคราะห์ได้จึงอยู่บนพื้นฐานความรู้ในระดับบัณฑิตศึกษา ดังนั้นก่อนการนำโปรแกรมไปใช้ควรมีการวิจัยเพื่อขยายผลไปยังกลุ่มผู้เรียนที่ต้องการพัฒนาทักษะชีวิต เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีทักษะชีวิตและมีพฤติกรรมป้องกันการเสพยาเสพติดในที่สุด

กิตติกรรมประกาศ

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดร.แสงอรุณ อิสระมาลัย ดร.วีณา คันฉ้อง และผู้ช่วยศาสตราจารย์ดร.เรวดี กระโหมวงศ์ ที่กรุณาให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ในการปรับปรุงงานวิจัยให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นและขอกราบขอบพระคุณ ดร.นันทิยา วัฒายุ ผู้กรุณาให้คำแนะนำในเรื่องการวิเคราะห์อภิมาน ขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์แพทย์ พี่พยาบาล และนักรังสีการแพทย์ภาควิชารังสีวิทยา คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ที่สนับสนุนด้านเวลาเพื่อการศึกษาและเป็นกำลังใจเสมอมา ขอขอบคุณคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ในการสนับสนุนทุนอุดหนุนการวิจัย และขอขอบคุณเพื่อน ๆ พี่ ๆ สาขาการวิจัยและพัฒนาระบบสุขภาพ และสมาชิกในครอบครัวทุกคนที่เป็นกำลังใจให้ตลอดมา

เอกสารอ้างอิง

1. สำนักยุทธศาสตร์. สถานการณ์ปัญหายาเสพติดปี 2552 และแนวโน้มของปัญหาประกอบการจัดทำแผนป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ปี 2553. สืบค้นเมื่อวันที่ 30 ส.ค. 2552. จาก http://www.nccd.go.th/upload/content/situationtrend in 2009 (published). pdf.
2. World Health Organization. *Life-skills education for children and adolescents in schools.* Division of mental Health and Prevention of substance abuse World Health Organization. Geneva, 1994.
3. นวลอนงค์ บุญจรูญศิลป์. พฤติกรรมเสี่ยงต่อสุขภาพของวัยรุ่นในประเทศไทย. วารสารสาธารณสุขศาสตร์ 2548; 35(1): 30-42.
4. นงลักษณ์ วิรัชชัย. การวิเคราะห์อภิมาน. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.
5. Glass GV, McGaw B, Smith M L. Meta- Analysis in social research. Beverly Hill: Sage Publications, 1981.
6. Tobler N S, Roona M R, Ochshorn P, Marshall D G, Streke A V, Stackpole K M. School-based adolescent prevention programs: 1998 Meta-analysis. The journal of primary prevention 2000; 20(4): 275-336.
7. Buhler A, Schroder E, Silbereisen R K. The role of life skills promotion in substance abuse prevention: a mediation analysis . Health education research. 2007; 23(4): 621-32.
8. Hwang M S, Yeagley K, Petosa R A. Meta-analysis of adolescent psychosocial smoking prevention programs published between 1978-1997 in the United States. Health education behavior, 2004; 31(6): 702-19.
9. Littell, JH, Corcoran J, Pillai, V. Systematic reviews and Meta- analysis. New York: Oxford university press, 2008.
10. ปราณี ทู้ไพเราะ. การสำรวจผลงานวิจัยทางการพยาบาลของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาในประเทศไทย พ.ศ. 2532-2535. กรุงเทพมหานคร: คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.

11. วนิดา ขาวมงคล เอกแสงศรี. หลักการสอนการพัฒนาทักษะชีวิต. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: 2546.
12. Botvin G J, Griffin K W. Life skills training: empirical findings and future directions. The journal of primary prevention, 2004; 25(9): 211-232.
13. เพชรน้อย สิงห์ช่างชัย, ศิริพร ขัมภลิขิต, ทัศนี นะแส. วิจัยทางการพยาบาล: หลักการและกระบวนการ. พิมพ์ครั้งที่ 2, เทมการพิมพ์. กรุงเทพมหานคร: 2539.
14. Polit D F, Hungler B P. Nursing research: Principle and methods. 6th ed., Philadelphia; J.B. Lippincott, 1999.
15. กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข. คู่มือดูสุขภาพจิตเด็กวัยเรียน. (พิมพ์ครั้งที่ 3). นนทบุรี: โรงพิมพ์ ร.ส.พ., 2543.

The Meta-Analysis of Life-Skill Development Programs for Drug Abuse Prevention

Panisa muadiad* Phechnoy Singchungchai Sawitri Limchaiarunruang****

ABSTRACT

The purpose of this meta-analysis was to summarize the characteristics of life-skill development programs, establish whether particular characteristics of the programs were associated with their effectiveness in preventing drug abuse. The research resources were 36 reports on life-skill development programs for drug abuse prevention published in Thailand between 1997 and 2008. Data were collected using a coding scheme and a report quality assessment form. The content validity of the tools was examined by five experts. Descriptive statistics were used to summarize the program characteristics and effect size calculation was used to evaluate the effectiveness of the programs. The study revealed that majority of the programs were master theses , mostly from Master of Science program on health education. Their report quality were considered at a high level. Most studies were conducted using quasi-experimental design (experimental-control group) and their samples were students in junior high schools, with sample size of 30-60 selected by simple random sampling. The common statistical test was t-test. Most programs focused on assertive skill, and the selected intervention was group discussion, with a length of 60 to 90 minutes per session. The effectiveness of 36 studies on the development of life-skills for drug abuse prevention was determined and an overall effect size of 0.09 was indicated. The particular characteristics of the programs associated with their effectiveness on preventing drug abuse were using multi-theoretical foundations (weighted mean effect size; WES = 0.28), single aspect of skill development (WES = 0.15), communication-focused (WES = 0.99), integrating all learning domains: cognitive, affective and performance domains (WES = 0.18), knowledge and skill oriented (WES = 0.19), and implementing period from 6 to 12 months (WES = 0.09). The results demonstrated that the program on development of life-skills for drug abuse prevention should be designed based on the evidence of particularly effective characteristics. Extension of the program to the teenagers in other settings is highly recommended to both public and private agencies.

Key words: Meta-Analysis, Life-skill development, Drug abuse prevention

J Public Health 2010; 40(3): 269-280.

Correspondence: Miss Panisa muadiad, Department of Radiology, Facalty of Medicine, Prince of Songkla University, Hadyai, Songkhla 90110, Thailand. e-mail: paanisa@hotmail.com

* Department of Radiology, Faculty of Medicine, Prince of Songkla University, Hadyai, Songkhla, 90110

** Department of Health System Research and Development, Faculty of Nursing, Prince of Songkla University